

4. Практикум по социально-психологическому тренингу / Под ред. Б.Д. Парыгина. – С.-Пб.: Изд-во Михайлова В.А., 2000. – 352 с.
5. Практическая психодиагностика. Методики и тесты / Ред.-сост. Д. Я. Райгородский. – Самара: БАХРАХ, 1998. – 672 с.
6. Психологические тесты / Ред.-сост. Э. Р. Ахмеджанов. – М.: Светотон, 1995. – 320 с.
7. Сигнаївська І. Соціально-психологічний тренінг особистісного зростання як метод розвитку життєвої компетентності особистості // Кроки до компетентності та інтеграції в суспільство. – К.: Контекст, 2000. – С. 122-126.
8. Смит М. Тренинг уверенности в себе. – С.-Пб.: Комплект, 1997. – 244 с.
9. Фёдоров А.П. Когнитивно-поведенческая психотерапия. – С.-Пб.: Питер, 2002. – 352 с.
10. Хаєт Г.Л. и др. Корпоративная культура: аспекты управления – Донецк: Донбасс, 2003. – 400 с.
11. Цзен Н.В., Пахомов Ю.В. Психотренинг: игры и упражнения. – М.: Класс, 1999. – 272 с.
12. Шнейдер Л.Б. Профессиональная идентичность. – М.: МОСУ, 2001. – 256 с.

Носова И. А., Хаєт Л. Г., Стеранко Е. С.

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЙ ТРЕНИНГ В ПОДГОТОВКЕ СПЕЦИАЛИСТОВ ГОСТИНИЧНО-РЕСТОРАННОГО ДЕЛА

Статья посвящена методам психологического тренинга в подготовке специалистов гостинично-ресторанного дела, разработке сквозной программы личностной подготовки специалистов, результатам проведения тренинга.

Ключевые слова: гостинично-ресторанное дело, учебный план, психологический тренинг, личностные качества, личностный рост.

Nosova I. A., Khayet L. G., Steranko E. S.

PSYCHOLOGICAL TRAINING IN EDUCATION OF HOTEL AND RESTAURANT BUSINESS

The article is devoted to the methods of psychological training in education of hotel and restaurant business, the development of cross-cutting program of personal training, a description of the results of the training.

Key words: hotel and restaurant management, curriculum, psychological training, personality traits, personal growth.

УДК 37.046.16 +37.036.004

Олійник Ю.І.

НАУКОВИЙ АСПЕКТ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ МИСТЕЦЬКИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Стаття присвячена вивченню системи професійної підготовки фахівців мистецтва в аспекті наукової підготовки. Розглянуто інтеграція мистецтва, освіти і науки в процесі підготовки сучасних фахівців мистецьких спеціальностей, а також низку питань, присвячених використанню інформаційно-комунікаційних технологій в сучасній професійній мистецькій освіті. Уточнено сутність понять “інтеграція”, “компетентція”.

Ключові слова: “наукова підготовка”, “мистецька освіта”, “науково-дослідна робота студента”.

Незаперечними критеріями успішного функціонування вищих навчальних закладів є нерозривна єдність освіти і науки як двох складових підготовки фахівців, які здатні забезпечити поступальний розвиток країни. Зростає роль знань, їх якість, рівень науковості, ґрунтовності, актуальності [2, с. 3].

Головним методом професійної підготовки фахівців мистецьких спеціальностей завжди виступала освіта через мистецтво. Але на тлі глобальних перетворень сучасного суспільства, підвищення запитів та вимог до основних професійних компетенцій, як показує

практика, цього недостатньо. Стрімка та невпинна технологізація інформаційного суспільства вимагає від кожного дипломованого спеціаліста певного рівня наукової підготовки та навичок дослідницької роботи. Разом з тим, як свідчить аналіз діяльності багатьох вищих навчальних закладів України, наукова робота не є обов'язковою для більшості студентів мистецьких спеціальностей і не завжди виступає обов'язковим компонентом їх професійної підготовки.

Посилення якості освіти, її ґрунтовності та ефективності забезпечується за рахунок інтеграції вищої освіти і науки, посилення наукової складової у навчальному-виховному процесі, адже загальновідомо, що тільки нові знання забезпечують сталий розвиток країни, тому в умовах трансформаційних змін в українській мистецькій освіті зазначена тема є досить актуальною.

Формулювання цілей статті. Метою статті є вивчення аспектів наукової підготовки студентів мистецьких спеціальностей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зміст і процес професійної підготовки досліджувався В.Безпалько, І.Зязюн, А.Коломієць, Н.Мойсеюк, питання міжпредметних зв'язків розглядали Є.Глінська, Г.Максимов, Б.Тітова, теоретичні основи та умови інтеграції знань вивчали І.Д.Зверева, В. Ільченко, Ю.Жидецький, М. Іванчук, І. Козловська, В.Пономарьова.

Загальним питанням інтеграції наукового знання, визначенню типів, форм і рівнів інтеграційних процесів, значенню інтегруючих факторів у розвитку суспільства, навчальному процесі присвячені роботи низки вітчизняних і зарубіжних учених (В. Вернадський, М. Євтух, Б. Кедров, В. Кремень, В. Левін, Є. Маркарян, С. Мелюхін, С. Ніколаєнко, В. Огаренко, Г. Спенсер, А. Урсул, М. Чепіков, А. Ятченко та ін.).

Основний матеріал дослідження. Інтеграційні процеси в мистецькій освіті останнім часом набувають широкого розповсюдження, адже інтеграція мистецтва, освіти, науки, технологій забезпечує вдосконалення освітньої системи та відкриває перспективи розвитку суспільства в цілому.

Існує, на наш погляд, безпідставна уява про несумісність мистецького та наукового сприйняття, вважається, що мистецтво та наука – протилежні полюси людської діяльності. Недостатньо розробленими залишаються теоретичні й методичні засади інтеграції мистецтва, освіти й науки, що призводить до низки суперечностей:

- між широкими можливостями педагогічних ВНЗ до організації й проведення наукових досліджень, виховання вчителя-дослідника та віддаленістю науково-дослідної роботи від навчального процесу;
- між підвищеними вимогами до професійної підготовки фахівців мистецтва, які повинні володіти високим рівнем дослідницької культури, науковим потенціалом, що реалізується в педагогічній творчості під час вирішення складних практичних задач і відсутністю в більшості ВНЗ системної науково-дослідної роботи викладачів і студентів, що виступає однією з основних умов створення наукозорієнтованого освітнього середовища та ін. [3].

У такому аспекті університет – не тільки навчально-виховне середовище, а генератор педагогічних ідей, кумуляція та верифікація яких є передумовою педагогічного поступу. Але цим не обмежується специфіка культурного виробництва у вищому навчальному закладі, який є своєрідною лабораторією, де формується особистість вчителя мистецьких спеціальностей. Практична складова широко представлена у творчих проектах, що передбачають обов'язкову дослідницьку роботу. Як зауважує В. Кремень, домінантними імперативами сучасної гуманістичної тріади “людина-освіта – культура” виступають: 1) мовна політика, котра має орієнтуватися на глобальні тенденції розвитку культури, науки й освіти; 2) крос-культурний діалог, що є виразом суспільного розвитку, який сприяє збереженню національної складової, яка зазнає тиску з боку культурної глобалізації [2, с. 28–29].

У цілому інтеграція знань – це аналіз найскладніших, багатоаспектних проблем сучасності, яка включає психологічні, мистецькі, педагогічні, технологічні та частково соціальні аспекти навчання [5, с. 79]. Міжпредметна інтеграція дає можливість органічно поєднати нову тему з попередніми та наступними знаннями, визначити логічні зв'язки між дисциплінами, темами, з'ясувати призначення різних дисциплін у формуванні фахівця мистецької сфери, ширше використати потенційні можливості змісту навчального матеріалу та сприяти розвитку природних здібностей студентів, у цілому забезпечити високу якість мистецької освіти, адже застосування інтегрованих форм сприяє налагодженню взаєморозуміння і поліпшення співпраці викладача та студента у процесі навчання [6, с. 82].

Варто врахувати застереження С. Гончаренко та І. Козловської про те, що "...є проблема ізольованості вивчення окремих дисциплін та протилежна їй тенденція інтегрувати все підряд, що призводить до повної відміни предметного навчання" [6, с. 9]. Сутність інтеграції спрямована на те, щоб зробити результати наукових досліджень затребуваними й забезпечити трансфер фундаментальної науки в освітній процес і практику [6, с. 20]. Мається на увазі створення зв'язку мистецтва, освіти і науки на базі інноваційних технологій, в першу чергу, інформаційно-комунікаційних (ІКТ). Відомо, що така практика існує в низці провідних країн світу й повністю себе виправдовує. Наука підтримує освіту на сучасному рівні, а освіта служить одним із джерел подальшого фінансування науки.

У педагогіці, психології існує єдиний підхід до розуміння й використання терміну "інтеграція", що походить від латинського слова "integratio" та означає – "цілий". В науковій літературі це поняття пояснюється як об'єднання в єдине ціле раніше ізольованих частин, елементів і компонентів, що супроводжується ускладненням і зміцненням зв'язків, відносин між ними. Інтеграцію розглядають як явище, чинник і процес розвитку. Саме тлумачення інтеграції як процесу найчастіше використовується в сучасній науково-педагогічній літературі, присвяченій проблемам вищої освіти [1, с. 56].

Проблема інтеграції двох видів діяльності в університеті – науково-дослідної й навчальної – набуває актуальності. Така інтеграція – складний системний процес, спрямований на організацію й реалізацію навчального процесу через дослідницьку діяльність, уміння застосовувати знання з різних галузей у вирішенні конкретної науково-дослідної задачі, коли навчальний процес ґрунтується на проведенні наукових досліджень викладачів, студентів і аспірантів. Це вимагає формування у студентів мистецьких спеціальностей свідомого розуміння необхідності науково-дослідної роботи, здібності самостійно проводити творчі дослідження; розвитку бажання активно виражати себе в науковій творчості. Таким чином, інтеграцію науково-дослідної й навчальної роботи ми розглядаємо як найважливіший чинник, рушійну силу, умову процесу вдосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців мистецтва.

Аналіз діяльності ВНЗ, власна практика організації наукової роботи в університеті дозволяє нам стверджувати, що процес інтеграції науково-дослідної й навчальної роботи у вищій школі України здійснюється недостатніми темпами. Наука й освіта організаційно продовжують залишатися відірваними один від одного в контексті професійної підготовки майбутніх фахівців. Разом із тим, існуючі окремі моделі об'єднання наукової й навчальної роботи можуть служити підґрунтям розробки нових форм інтеграції, що зможуть максимально забезпечити участь студентів мистецьких спеціальностей у дослідницькій діяльності у процесі навчання.

Дійсно, загальновідомий факт, що в провідних країнах світу наука розвивається, перш за все, в університетах. В Україні, незважаючи на суттєві результати наукової роботи за останні роки, більшість університетів поки що не має таких наукових досягнень, що були б конкурентоздатними на світовому рівні й впливали на розвиток економіки й соціальної сфери країни. Рівень інтеграції наукової діяльності з навчальним процесом не забезпечує належну підготовку висококваліфікованих фахівців і створення конкурентоспроможних наукових розробок.

Історія існування вищої школи знає достатню кількість прикладів гармонійного об'єднання навчальної й науково-дослідної роботи. Як зазначає Бертон Р. Кларк, американська вища освіта, зорієнтована на дослідницьку роботу, є яскравим прикладом тісного зв'язку освіти й науки [3, с. 36].

У зв'язку з цим, цікавим є досвід інших країн з інтеграції науково-дослідної й навчальної роботи при підготовці майбутніх фахівців. Значущість такої інтеграції зазначена Європейською асоціацією університетів. Так, у 2007 р. для реалізації Лісабонської декларації “Університети Європи після 2010 року: різноманіття при єдності цілей” ЄАУ була прийнята спеціальна програма, в якій розроблені стратегії в організації й проведенні наукових досліджень в університетах у контексті зв'язку вищої освіти й науково-дослідної діяльності. Зокрема наголошується, що освіта, що ґрунтується на наукових дослідженнях, є одною з найбільш сильних сторін європейських університетів. Тому навчальні заклади повинні забезпечити інтеграцію й розвиток науково-дослідної діяльності на всіх етапах процесу навчання, дозволяючи студентам набувати досвіду науково-дослідної роботи й заохочуючи інтерес до неї як до можливої майбутньої професії [2].

Наведемо приклад закордонного досвіду. Академія Яна ван Ейка (Маастріхт) – щодня відбуваються дебати, дискусії, лекції та відкриваються різні виставки. Учасники освітнього процесу не розділяються на професорів, викладачів та студентів, тут всі – дослідники. Однак є “радники з досліджень”, які також викладають певні навчальні курси. Під час навчання необхідно не тільки виконувати, а ще й вміти говорити про свій проект. Для отримання ступеня магістра потрібно написати теоретичну роботу обсягом сторінок в двадцять, з цитатами, посиланнями, зі знанням джерел і самостійними висновками. Будь-яка творча робота повинна торкатись суспільно-естетичних проблем і розкривати творчу особистість студента.

Як зазначає О. Микитюк, західноєвропейський досвід показує, що посилення значення науково-дослідної роботи в вищій школі має позитивний зворотній вплив на внутрішнє життя вищих навчальних закладів. Дослідницька робота набуває привілейованого статусу, впливаючи на статусну позицію науковця. Успішний науковець західного зразка має право самостійно організовувати дослідницькі групи, де платними співробітниками стають найкращі студенти. Останні тим самим на професійній основі залучаються до наукової роботи [7].

Освітній аспект властивий науці з моменту її виникнення. Ще на зорі становлення університетів на стінах Болонського університету було написано: “Освіта без науки неможлива”, який свідчить, що наукова діяльність вже тоді розглядалась як базис розвитку вищої школи.

Разом з тим, змістовний аналіз навчальних програм і планів підготовки фахівців мистецьких спеціальностей дозволяє стверджувати, що зв'язок науки й мистецької освіти обмежувався переважно передачею знань, що були розроблені наукою.

До основних форм її організації автор відносить такі:

- навчально-дослідна робота за навчальними планами;
- включення елементів науково-дослідної роботи до навчальних занять, курсових, дипломних робіт;
- студентські наукові проблемні групи;
- господоговірні дослідження, де студенти виступали співвиконавцями;
- студентські науково-практичні конференції;
- наукові семінари й спецкурси з залученням студентів до виконання самостійних наукових робіт і досліджень;
- засвоєння студентами різних засобів і систем науково-технологічної інформації та ін. [5, с. 157].

У процесі аналізу наукової літератури й публікацій з проблеми дослідження ми прийшли до висновку, що достатньо розвиненою й стійкою інтеграція науки й освіти проходила за такими формами:

- залучення провідних учених і фахівців наукових організацій до роботи за сумісництвом на кафедрах ВНЗ;
- консультування ними курсових і дипломних робіт студентів;
- участь у діяльності спеціалізованих учених рад ВНЗ та ін.

Слід зазначити, що в Україні на державному рівні тільки починають реалізовуватися заходи щодо інтеграції науки й освіти в процесі підготовці фахівців. Починаючи з 2008 р., в Україні діє державна цільова програма інтеграції науки й освіти в університетах на 2008-2012 роки “Наука в університетах”. Мета Програми полягає в створенні правових, економічних і організаційних умов для активізації наукової діяльності, поглиблення її інтеграції з навчальним процесом в університетах країни та створення університетів дослідницького типу для підготовки висококваліфікованих фахівців і створення конкурентоспроможних наукових розробок [4]. Слід зазначити, що програма “Наука в університетах” стала основоположною при розробці й впровадженню низки регіональних програм, як приклад, “Програма розвитку науки в Луганському національному університеті імені Тараса Шевченка на 2009-2015 рр.”, “Програма інтеграції освіти й науки у Волинському національному університеті імені Лесі Українки” та ін.

Разом з тим, відкритим залишається питання: як провести якісну перебудову процесу навчання у вищій школі, щоб підготовка майбутніх фахівців мистецьких спеціальностей спиралася на науково-дослідну діяльність, яку проводять викладачі спільно зі студентами.

Корисною для нашої країни можна вважати досвід упровадження в Російській Федерації програми “Інтеграція вищої освіти й фундаментальної науки”, в якій виділено такі складові:

- розвиток спільних фундаментальних досліджень, що проводять ВНЗ, установи РАН, галузеві академії й державні наукові центри;
- забезпечення взаємодії академічної науки з навчальним процесом у ВНЗ;
- формування інформаційної бази фундаментальних досліджень з метою вдосконалення навчального процесу у ВНЗ;
- розвиток дослідно-експериментальної бази фундаментальних досліджень; підтримка експедиційних і польових досліджень, що виконуються викладачами й студентами ВНЗ спільно з ученими РАН;
- створення умов для підвищення престижності вивчення фундаментальних наук у ВНЗ [14, с. 5-6].

Це впливає на професійну організацію вищої школи, на комплектування професорсько-викладацького складу, на діяльність аспірантури. В європейських університетах (італійських, німецьких, французьких, польських тощо) професійний рейтинг науковця визначається його досягненнями насамперед у дослідницькій роботі.

Висновки:

Отже, розглянувши питання наукової підготовки студентів мистецьких спеціальностей, ми можемо констатувати, що сучасна мистецька освіта – це, в першу чергу, дослідницька діяльність, а не навчання ремеслу створення красивих речей.

Це означає, що професії художника, музиканта, хореографа, артиста не ремесла, а, в першу чергу, інтелектуальне виробництво, тому науково-теоретична підготовка фахівця є ключовою в системі професійної мистецької освіти. Без отримання відповідних компетенцій студент обмежений в отриманні знань, умінь, навичок, передбачених системою професійної підготовки.

Таке становище вимагає реструктурування програм навчальних предметів за зразком, за яким організується дослідницька діяльність учених.

Досвід кращих вітчизняних та зарубіжних вищих навчальних закладів показує, що саме посилення науково-дослідної роботи у сучасних університетах перетворює їх на ефективні центри підготовки сучасних фахівців мистецтва, в тому числі і вчительських кадрів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Сазонова З. С. Интеграция образования, науки и производства как методологическое обоснование подготовки современного инженера / З. С. Сазонова: дисс. ... д-ра пед. наук: 13.00.01. – Казань, 2008. – 439 с.
2. Лиссабонская декларация. Университеты Европы после 2010 года: многообразие при единстве целей // <http://eua.be>
3. Левчишена О. М. Інтеграція вищої освіти і науки України в умовах реформування та соціально-економічних змін (1996-2007 рр.) / О. М. Левчишена // [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nbuiv.gov.ua/e-journals/inb/2009-2/09_levchysheha.pdf
4. Державна цільова науково-технічна та соціальна програма “Наука в університетах” на 2008–2017 роки // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/>
5. Данилюк А. Я. Теория интеграции образования / А. Я. Данилюк – Ростов н/Д.: Изд-во Рост. пед. ун-та, 2000. – 440 с.
6. Проблеми інтеграції у сучасній професійній освіті: методологія, теорія, практика / за ред. І. Козловської та Я. Кміта. – Л.: Сполом, 2004. – 244 с.
7. Микитюк О. М. Наукова робота в педуніверситетах як чинник педагогічного поступу / О. М. Микитюк // Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. – 2009. – № 29. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuiv.gov.ua/portal/Soc_Gum/VKhnpu/Filos/2009_29/3.html
8. Кремень В.Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати / В. Г. Кремень. – К.: Грамота. 2005. – 448 с.

Олейник Ю. И.

НАУЧНЫЙ АСПЕКТ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ СТУДЕНТОВ ХУДОЖЕСТВЕННЫХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ

Статья посвящена изучению системы профессиональной подготовки специалистов искусства в аспекте научной подготовки. Рассмотрены интеграция искусства, образования и науки в процессе подготовки современных специалистов художественных специальностей, а также ряд вопросов, посвященных использованию информационно-коммуникационных технологий в современном профессиональном художественном образовании. Уточнено сущность понятий “интеграция”, “компетентция”.

Ключевые слова: “научная подготовка”, “художественное образование”, “научно-исследовательская работа студента”.

Oliynyk Yu. I.

SCIENTIFIC ASPECTS OF PROFESSIONAL STUDENTS OF ART SPECIALTIES

This article is devoted to the study of professional training in the art aspect of scientific training. We consider the integration of arts education in preparing professionals contemporary art majors, as well as a number of issues about using informatiyo and communication technologies in contemporary professional art education. The essence of the concepts of “integration”, “kompetenttsiya.”

Key words: “scientific training”, “art education”, “research student’s work.”

УДК 330.101:37.012

Панасюк Н.Л.

ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНІВ ПРОЯВУ КРИТЕРІЇВ, ПОКАЗНИКІВ ТА РІВНІВ СФОРМОВАНOSTІ ЕКОНОМІЧНИХ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Статтю присвячено дослідженню прояву критеріїв, показників та рівнів сформованості мотиваційної сфери студентів у засвоєнні економічних знань.

Ключові слова: критерій, показник, рівень сформованості.